

बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ७

संख्या: ६

मिति: २०८०/११/३०

भाग – २

बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति, २०८०

गाउँसभाबाट स्विकृत मिति:- २०८०/११/३०

राजपत्रमा प्रकाशित मिति:- २०८१/०१/०६

१.पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधतायुक्त विशेषतालाई आत्मसात गरी विविधताबीचको एकता, सामाजिक सांस्कृतिक ऐक्यबद्धता, सहिष्णुता र सद्भावलाई संरक्षण एवं प्रवर्धन गर्दै; वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैंगिक विभेद र सबै

प्रकारका जातीय छुवाछूतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने संकल्प गरेको छ । संविधानको धारा १६ ले सबै व्यक्तिहरूको सम्मान पूर्वक बाच्ने हक, धारा १७ ले स्वतन्त्रताको हक, धारा १८ ले समानताको हक, ३८ ले महिलाको हक, धारा ४२ ले सामाजिक न्यायको हक र धारा ५१ (अ) मा सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी नीतिको व्यवस्थाको साथै धारा ५२ ले राज्यले गर्नु पर्ने दायित्वको ब्यबस्था गरेको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, को दफा २४ ले गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका बिषयमा स्थानीयस्तरमा विकासकालागि आवधिक, बार्षिक, रणनीतिगत रूपमा मध्यकालिन तथा दिर्घकालिन योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने कुरालाई कानूनी दायित्वको रूपमा ब्यबस्था गरेको र सोही दफाको उपदफा २ मा योजना बनाउदा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी अन्तरसम्बन्धीत विषयलाई ध्यान दिनु पर्ने भनी उल्लेख गरेको छ । यस सन्दर्भमा बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिकाले लैङ्गिकमैत्री समावेशी गाउँपालिका बनाउने परिकल्पना अनुरूप समुदायमा पछाडी पारिएका वा परेका महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, मधेसी, थारु, मुस्लिम, पिछडावर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा पीडितहरूलाई समान सहभागीता, अग्रसरता र निर्णय प्रक्रियामा सहभागीताको भुमिकासहित लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मार्फत सबैले आत्मसम्मान बोध हुने वातावरण निर्माण गर्न र गाउँपालिकावाट गठन तथा सञ्चालन हुने समिति, संरचना र क्रियाकलापहरूलाई मुलप्रवाहीकरणको माध्यमवाट लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पद्धतिलाई संस्थागत गर्न आवश्यक देखिएकाले बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमन गर्ने) ऐन, २०७९ को दफा (४) को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी “बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति, २०८० ” तर्जुमा गरिएको छ ।

२. विगतका ब्यबस्था, प्रयास र वर्तमान स्थिती

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयन गर्नकालागी तत्कालीन स्थानीय विकास मन्त्रालयले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०६६ तर्जुमा गरेको थियो । बदलीदो राजनितिक परिस्थिति र संवैधानिक ब्यबस्था अनुरूप संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७६ तर्जुमा गरेको छ । बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिकागाउँपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरूले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्दै जाने नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने अभ्यास, गाउँपालिकाले ऐन, नियम र कार्यविधि तथा मापदण्ड तर्जुमा गर्दा लैससास सम्बन्धी संवेदनशिल भएर बनाउने प्रयास, वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक तथा समावेशी सहभागीता लाई जोड दिदै योजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा, गाउँपालिकाले हिंसा पीडित महिलालाई सहयोग

पुरयाउन लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष कार्यविधि निर्माण तथा कार्यान्वयन, महिलाकालागी छुट्टै स्तनपान कक्षको ब्यबस्था, कोभिड-१९ को रोकथाम र ब्यबस्थापनकालागी क्वारेन्टाईन र आईसोलेसन बनाउदा महिलाहरुको सुरक्षालाई ध्यानमा राखी छुट्टै आईसोलेसन तथा क्वारेन्टाईन केन्द्रको ब्यबस्था, गाउँपालिका भित्र अपाङ्गता हेल्प डेस्क स्थापना र संरचना निर्माण गर्दा अपाङ्गतामैत्री बनाउन तर्फ प्रयास गरिएको छ ।

३. लैससास सम्बन्धमा प्रमुख रूपमा देखिएका समस्या, चुनौति र अवसरहरु

समावेशी लोकतन्त्रलाई संस्थागत गर्न, सामाजिक न्याय कायम गर्न र गाउँपालिका अर्न्तगतका समिति र संरचना निर्माणमा लक्षित वर्गको समतामुलक पहुच स्थापित गर्न लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण आवश्यक छ । यद्यपी यस गाउँपालिकाको सन्दर्भमा लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको समस्या, चुनौति र अवसरहरु मुलतः देहाय अनुसार रहेका छन ।

३.१ समस्याहरु

१. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी वुझाईमा एकरूपता नहुनु,
२. गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लैससासको सवाल मुलप्रवाहीकरण नहुनु,
३. नियमितरूपमा लैङ्गिक उत्तरदायी वजेट परिक्षण नहुनु,
४. लैससासको लागी आवश्यक खण्डीकृत तथ्यांक संकलन र अभिलेखीकरणको अभाव रहनु,
५. लक्षित वर्गको अवसर र लाभ वितरणमा न्यायोचित पहुँच सुनिश्चित हुन नसक्नु,
६. बंचितिकरणमा परेका वर्ग र समुहलाई आर्थिक तथा सामाजिकरूपमा शसक्तिकरण गर्न नसक्नु, गाउँपालिकावाट गठन हुने समिति र संरचनामा लैससासको भावना समेटन नसक्नु,
७. गाउँपालिकाको अनुगमन तथा मुल्यांकन र प्रतिवेदन प्रणालीले लैससास अवधारणालाई अवलम्बन गर्न नसक्नु,
८. विभिन्न लक्षित वर्ग, क्षेत्र, र समुदाय विच आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा उच्च अन्तर रहनु,
९. विभिन्न लिङ्ग, वर्ग क्षेत्र समुदाय र जातजाती विच हुने ब्यबहारगत विभेद हट्न नसक्नु,

३.२ चुनौतीहरु

१. गाउँपालिका अन्तर्गत समिति तथा संरचनाहरुलाई लैससास मैत्री कायम गर्न नसक्नु,
२. समाजमा विद्यमान रहेका हानीकारक सामाजिक मुल्यमान्यताहरु कायम रहनु,
३. लक्षित वर्गको आयस्तरमा ज्यादै ठुलो असमानता,
४. लाभ वाडफाँडमा वास्तविक लक्षित वर्गको पहिचान र पहुचमा सुनिश्चिता नहुनु,
५. विद्यमान कानुनी ब्यबस्थाका वारेमा लक्षित वर्ग लाई अद्यावधिक गराउन,

६. लक्षित वर्गको प्राथमिकता योजना तर्जुमा भन्दा आयआर्जन हुनु,

३.३ अवसरहरू

समावेशीकरणलाई प्रवर्द्धन र प्रोत्साहन गर्ने संविधान र संविधानमा भएका ब्यबस्थाहरू, स्थानीय सरकार सन्चालन ऐन, नेपाल सरकारले अन्तराष्ट्रियरूपमा जनाएका प्रतिवद्धता, स्थानीय सरकारले नै नीति तथा कानून निर्माण तथा निति निर्माण गर्ने अधिकारले गाउँपालिकालाई लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणमैत्री गाउँपालिका बनाउने अवसर प्रदान गरेको छ । संघीय तथा प्रदेश सरकारको लैससास मैत्री वजेट तथा कार्यक्रम अनुरूप गाउँपालिकालाई नीति तथा कानून बनाउन अवसरहरू प्रदान गरेको छ ।

४. लैससास नीति तर्जुमाको आवश्यकता तथा महत्व

गाउँपालिकामा लैससास सम्बन्धमा देखीएका समस्या र चुनौतीको समाधान गर्न देहायका कारणले लैससास नीति आवश्यक रहेको छ ।

१. गाउँपालिकामा लैससास सम्बन्धी शासन ब्यबस्थाको प्रवर्द्धन गर्न ।
२. गाउँपालिकामा योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई लैससासमैत्री बनाउन ।
३. गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम र वजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउन ।
३. गाउँपालिकाको नीति कानून र संरचनामा लैससासलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न ।
४. गाउँपालिका अन्तर्गत सन्चालन हुने नीति, योजना तथा कार्यक्रमलाई मार्गदर्शन गर्न ।
५. सरोकारवालाहरू विच बुझाईमा एकरूपता कायम गर्न र लैससास समन्धी समन्धी कानुनी ब्यबस्थाको कार्यान्वयनमा सहयोग पुरयाउन ।
६. राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सम्बन्धमा लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता,संघिय र प्रदेश सरकारका लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता अनुरूपको दायीत्व पुरा गर्न ।
७. लक्षित वर्गमा सामाजिक न्याय कायम गर्दै न्यायोचित वितरणको ब्यबस्था गर्न ।
८. गुनासो सुनुवाईको उचित ब्यबस्था गर्न ।
९. नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष प्राप्त गर्न ।

५. दीर्घकालीन सोंच

- विभेदरहित, समतामूलक र समृद्ध समाजको निर्माण ।

६. लक्ष्य

- लैङ्गिक तथा सामाजिक उत्तरदायी सस्थागत संरचना, नीति र कार्यप्रणाली मार्फत समतामुलक समाजको निर्माण गर्ने

७. उद्देश्यहरु

१. गाउँपालिकाको नीति, व्यवस्था, कार्यक्रम तथा बजेट लैससास उत्तरदायी बनाउने ।
२. पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको निर्णय प्रक्रिया तथा लाभको उपयोग सुनिश्चितता गर्ने ।
३. पछाडी पारिएका वर्गलाई सशक्तिकरणको माध्यमबाट सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण सुनिश्चित गर्ने ।
४. सरोकारवालाहरु विच बुझाईमा एकरूपता कायम गर्न र लैससास समन्धी समन्धी कानुनी ब्यबस्थाको कार्यान्वयनमा सहयोग पुरयाउने ।
५. नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष प्राप्त गर्ने ।
६. राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सम्बन्धमा लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता साथै संघीय र प्रदेश सरकारका लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता अनुरूपको दायीत्व पुरा गर्ने ।

८. नीति, रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

मुख्य नीतिहरु:

- ८.१. लैससासको अवधारणा हासील गर्न उप-गाउँपालिकाको नीति, कानून तथा मापदण्डहरुको पुनरावलोकन, संसोधन तथा तर्जुमा गर्ने,
- ८.२. गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित वर्गको अर्थपुर्ण सहभागिताको सुनिश्चित गर्ने,
- ८.३. गाउँपालिकाका कार्यक्रम तथा बजेट लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउने,
- ८.४. सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवाधि संसंस्थाहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धी गर्ने
- ८.५. लक्षित वर्ग लाई सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण सुनिश्चित गर्ने ।

८.१ नीतिअनुसारका रणनीतिहरु तथा कार्यनीतिहरु

नीति-१: लैससासको अवधारणा हासील गर्न गाउँपालिकाको नीति, कानून तथा मापदण्डहरुको पुनरावलोकन, संसोधन तथा तर्जुमा गर्ने,

रणनीति

- १.१ लैससासलाई संस्थागत गर्न आवश्यक कानून, नियमावली, कार्यविधी तथा मापदण्डहरुको तर्जुमा गर्ने,
- १.२. गाउँपालिकाको बार्षिक, आवधिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटहरुको तर्जुमा गर्ने,

१.३. लैससास मूलप्रवाहिकरण गर्न संस्थागत संरचनाहरु विकास र विस्तार गर्ने,

कार्यनीती

- १.१.१ गाउँपालिकाको विद्यमान ऐन, कानून, नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधीहरुको लैससासको दृष्टिकोणबाट पुनरावलोकन गरिनेछ,
- १.१.२. गाउँपालिकाको आवश्यक नयाँ ऐन, कानून, नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधीहरुको तर्जुमा गरिनेछ,
- १.२.१. लैससासको दृष्टिकोणबाट महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको आवश्यकताको पहिचान गरिने छ,
- १.२.२. लैससासको दृष्टिकोणबाट विगतका अभ्यास तथा प्रतिफलमा आधारीत भई वार्षिक योजना आवधिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटको तर्जुमा गरिने छ,
- १.२.३. गाउँपालिकाले वार्षिक, आवधिक योजना तथा कार्यक्रमहरुमा बजेटको तर्जुमा गर्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, एकल महिला, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायका लागि न्युनतम प्रतिशत तोकिएको कुरा नीतिमा उल्लेख गरिने छ,
- १.२.४. प्राकृतिक विपत, आपत तथा स्वास्थ्य महामारी जस्ता जोखिम अवस्थाहरुमा लक्षित समुदायका लागि आवश्यक पर्ने उद्धार, राहत र पुर्नस्थापनाकालागी गाउँपालिकामा स्पष्ट नीति तयार गरिने छ,
- १.३.१. गाउँपालिकाले लैससास समन्वय समिती, वडा तथा तहसम्म उपसमितीहरुको संरचनाहरु विकास र विस्तार गरिने छ,
- १.३.२. उक्त लैससास समन्वय समिती र उपसमितीहरुको कार्यभार, जिम्मेवारी र अधिकारहरु स्पष्टसंग निकौल गरी परिचालन गरिने छ,
- १.३.३. उक्त लैससास समन्वय समिती र उपसमितीहरुलाई कार्यभार प्रभावकारीतापूर्वक बहन गर्न क्षमता विकास को व्यवस्था गरिने छ ।

नीति-२: गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित वर्गको अर्थपुर्ण सहभागिताको सुनिश्चित गर्ने,

रणनीती

- २.१. गाउँपालिकाको योजना तर्जुमाको लागी सहभागितात्मक नीती र कार्यविधि तर्जुमा गर्ने,
- २.२. गाउँपालिकाको योजना तर्जुमाको पक्रियामा लक्षित समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गरि अर्थपुर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता गर्ने,

कार्यनीति

- २.१.१. स्थानीय स्तरको योजना तर्जुमा गर्दा टोल स्तरबाट नै लक्षित समुदायलाई अर्थपूर्ण सहभागीता गराईने छ,
- २.१.२. गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने बजेट सिलिडमा नै लक्षित समुदायका लागि बजेट विनियोजनको ब्यबस्था गरिने छ ,
- २.१.३. गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा तथा सार्वजनिक सरोकारका बिषयवस्तुहरुको जानकारी लक्षित समुदाय सम्म पुर्याउन सन्चारका माध्यमबाट सम्प्रेषण गरिने छ,
- २.२.१. गाउँपालिकास्तर, वडास्तर तथा समुदायस्तरमा गठन गरीने विभिन्न संजाल, समूह तथा समितिहरुमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको समानुपातिक सहभागिताको आधारमा प्रतिनिधित्व तथा सहभागिताको सुनिश्चित गरिने छ,
- २.२.२. गाउँपालिका तहको नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम, बजेट आदीको तर्जुमा गर्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, एकल महिला, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी परेका वर्ग र समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता तथा प्रतिनिधित्वको सुनिश्चित गरिने छ,
- २.२.३. गाउँपालिका मार्फत गठन हुने संरचनाहरुमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, एकल महिला, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी परेका वर्ग र समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता र प्रतिनिधित्व गराई कुराको सुनिश्चित गरिने छ ।

नीति-३: गाउँपालिकाका कार्यक्रम तथा बजेट लैङ्गिकउत्तरदायी बनाउने,

रणनीति

- ३.१. गाउँपालिकाको योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैससास उत्तरदायी कार्यविधि बनाउने,
- ३.२. लैगिक दृष्टिकोणबाट लक्षित समुदायप्रति जवाफदेफी रहेको कुराको सुनिश्चितता गर्न सामाजिक लेखा परिक्षण (Social Audit) तथा गुनासो सुन्ने संयन्त्रको सुनिश्चितता गर्ने,
- ३.३. गाउँपालिकाको मूल्याङ्कन प्रविधि र सूचकहरुलाई लैससास उत्तरदायी बनाउने छ ।

कार्यनीति

- ३.१.१. गाउँपालिकाको खण्डित तथ्याङ्कको व्यवस्था, समय अनुसार अद्यावधिक र योजना तर्जुमा साथै समिक्षा गर्न प्रयोग गरिने छ,

- ३.१.२. लैससासको दृष्टिकोणबाट महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, लैङ्गिक तथा यौनिङ्क अल्पसंख्यक, एकल महिला, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको आवश्यकताको पहिचान गरिने छ,
- ३.१.३. गाउँपालिकाको योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैससास उत्तरदायी कार्यविधि बनाई प्रयोगमा ल्याईने छ,
- ३.२.१. गाउँपालिकाको वजेट तथा कार्यक्रमलाई वार्षिकरूपमा लैससासको दृष्टिकोणबाट परिक्षण गरिने छ,
- ३.२.२. गाउँपालिकामा लैससास सम्पर्क ब्यक्ति तोकेर स्पष्ट कार्यजिम्मेवारी उपलब्ध गराईने,
- ३.२.३. गाउँपालिकाका जानकारी सम्प्रषण गर्दा लक्षित समुदायहरुको मातृ भाषा समेतमा सम्प्रेषण गरिने छ,
- ३.२.४. गाउँपालिका र वडा तहमा नियमितरूपमा सार्वजनिक सुनुवाई गरिने छ,
- ३.२.५. सार्वजनिक सुनुवाई गर्दा लक्षित समुदाय को उपस्थिति र लैससासका सवाललाई उचित सम्बोधन सुचित गरिने छ,
- ३.२.६. गाउँपालिका तहमा रहेका लक्षित समुदायको गुनासो सुन्नकालागि गुनासो सुन्ने संयन्त्रको निर्माण गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने कुराको सुनिश्चितता गर्ने छ,
- ३.३.१. गाउँपालिकाको मूल्याङ्कन प्रविधि र सूचकहरुलाई परिमार्जीत गरी खण्डित सुचना व्यवस्था र प्रतिवेदन दिने व्यवस्थाको गर्ने छ,
- ३.३.२. गाउँपालिकाले समिक्षा गर्दा खण्डित सुचना र प्रतिवेदनलाई आधार गर्ने व्यवस्था गर्नेछ ।

नीति-४: सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवाधि संसंस्थाहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धी गर्ने

रणनिति

- ४.१. गाउँपालिकामा लैससास समन्धी क्षमता अभिवृद्धी कार्यविधि तर्जुमा गर्ने
- ४.२. गाउँपालिकापालिको समिति तथा वडागत संरचनाहरुमा कार्य जिम्मेवारीमा नै क्षमता विकास को ब्यबस्थाको उल्लेख गर्ने
- ४.३. सरोकारवाला र, अधिकारावादि संसंस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धी गरी समन्वय र सहकार्य गर्ने

कार्यनिति

- ४.१.१. गाउँपालिकाको सेवा प्रदायकहरु, सरोकारवाला, अधिकारवाधि संसंस्थाहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमताको पहिचान गरी आवश्यकता क्षमता अभिवृद्धी कार्ययोजना तर्जुमा गरी आवश्यक क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने छ,

- ४.२.१. गाउँपालिका स्तरमा लैससास सम्बन्धि मास्टर प्रशिक्षकहरु उत्पादन गर्ने र सोको परिचालन गर्ने छ,
- ४.२.२. गाउँपालिकाको अन्तर्गत योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा संलग्न कर्मचारी र संसंस्थाहरुलाई लैससासका समस्या र चुनौतिहरुको अवलम्बन गरी समस्या समाधान गर्न विभिन्न उपायहरु साथै लैससास उत्तरदायी योजना तथा बजेटको विधिहरु बारेमा क्षमता अधिवृद्धि गर्दै लैजाने छ,
- ४.२.३. गाउँपालिकावाट सन्चालन हुने सबै तालीम, अन्तरक्रिया र गोष्ठीहरुमा अनिवार्यरूपमा लैससाको विषय समेटने साथै गाउँपालिकाको मानव संशासधन तथा क्षमता विकास शाखा मार्फत कुनै पनि कार्यक्रममा लैससास प्रवर्द्धनकालागी समेटनुपर्ने विषय तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ,
- ४.२.४. लैङ्गिक हिंसा, घरेलुहिंसा अन्धविश्वास, छुवाछुत, कुरिति, लगायतका गलत परम्परागत हानिकारक मुल्य, मान्यता र व्यवहार का विषयमा लक्षित वर्ग जनप्रतिनिधि, स्थानीय संघ सस्था लाई अभिमुखीकरण गरिने छ,
- ४.२.५ विभिन्न सन्चारका माध्यमवाट सचेतनामुलक सन्देश तथा कार्यक्रम हरु सन्चालन तथा प्रशासन गरिने छ ,
- ४.२.६ लैङ्गिक हिंसा विरुद्धमा विद्यमान कानूनमा भएका ब्यबस्थाहरु वारे प्रचार प्रसार तथा सचेतीकरण गराईने छ ,
- ४.२.७. स्थानीय स्तरमा लैससासको क्षेत्रमा उल्लेख्य काम गर्ने समुह, सस्था तथा ब्यक्ति लाई असल कामको प्रवर्द्धन गर्न वार्षिकरूपमा प्रोत्साहन गरिने छ ,
- ४.२.८. अन्तर पालिका तहमा लैससास समन्धी भएका असल अभ्यासहरु आदान प्रदान गरिने छ र अन्तर वडा असल अभ्यास तथा सिकाई आदान प्रदान गरिने छ,
- ४.२.९. गाउँपालिकामा रहेका माध्यमिक विद्यालयका सामाजिक विषयका शिक्षहरुलाई लैससासको अवधारणाका वारेमा अभिमुखीकरण गरिने छ,
- ४.२.१०. वार्षिकरूपमा गाउँपालिकाले लैससास प्रवर्द्धन गर्ने खालका सुचना शिक्षा र संचार सामाग्रीहरु प्रसारण तथा प्रकाशन गरिने छ
- ४.२.११. स्थानीय तहमा गठन हुने वालकलब, महिला समुह, सहकारी, किशोरकिशोरी समुहलाई लैससास समन्धी अभिमुखीकरण गरिने छ ,
- ४.२.१२. लैससासका सवाललाई न्यायीक समितिमा प्रमुख प्राथमिकताका साथ सुनुवाई गरिने छ,
- ४.२.१३. विशेष गरेर महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा आर्थिक रुपमा विपन्न वर्ग तथा समुदायका लागि सिपमुलक, आयमुलक, उद्यमशिलता जस्ता अर्थिकोपार्जन र जिवनउपयोगी कार्यक्रमहरुको संचालन गराउने ।

४.२.१४. लिङ्गमा आधारित हिंसा र भेदभावपूर्ण व्यवहार विरुद्धका हरेक क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरूमा किशोर तथा पुरुषहरूको (Men Engage) अर्थपूर्ण सहभागिता गराउने ।

नीति-५: लक्षित वर्गलाई सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण सुनिश्चित गर्ने ।

रणनीति

५.१. लैससास केन्द्रित स्रोतसाधन वितरण सम्बन्धी कार्यविधि, मापदण्ड तर्जुमा गर्ने,

५.२. लैससासको प्रवर्द्धनका लागि नागरिक समाज, अधिकारमुखि संघ संस्थाहरू संग समन्वय र सहकार्य गर्ने

कार्यनीति

५.१.१. गाउँपालिकावाट सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रमहरूमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायका ब्यक्तिहरूको सहभागिता र लाभमा खण्डित तथ्याङ्क संकलन गर्ने र नियमित रुपमा अध्यावधीक गरिने छ,

५.१.२. गाउँपालिकाबाट आयोजनाको अनुगमन लैससासको दृष्टिकोणवाट अनुगमन तथा मुल्यांकन गरिने छ,

५.१.३. गाउँपालिकावाट सञ्चालन हुने समिक्षाहरूमा लैससासको दृष्टिकोणवाट प्रवाहित सेवा, सुविधा, कार्यक्रमको प्रभावकारीताको पुनरावलोकन तथा समीक्षा गर्ने,

५.१.४. गाउँपालिकाबाट संचालित कार्यक्रम वा प्रवाह हुने सेवा, सुविधा र कार्यक्रमको निरन्तर अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणकालागि लक्षित समुदायहरूको सहभागितामा प्राथमिकिकरणमा रहेको क्षेत्रमा अल्पकालिन तथा दिर्घकालिनरुपमा हासिल गर्न सक्ने गरी सुचांकहरूको सुचि तयार गरिने छ,

५.२.१. सरोकारवाला र, अधिकारावादि संसंस्थाहरूको तथ्याङ्क राख्ने र अद्यावधिक गर्ने,

५.२.२. सो संस्थाहरूलाई लक्षित वर्ग सम्म कार्यक्रम पुऱ्याउन समन्वय र सहकार्य गर्ने,

५.२.३. सो संस्थाहरूलाई आवश्यकता अनुसार क्षमता अभिवृद्धि गरि समन्वय र सहकार्य लागि प्रभावकारिता ल्याउने छ ।

९. नीतिको कार्यान्वयनमा आउन सक्ने संभावित जोखिम तथा सो जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरू

।

उल्लेखित नीति, रणनीति र कार्यनीतिहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने सम्भाव्य जोखिम तथा चुनौती र जोखिमको निराकरणका लागि देहाय बमोजिमका उपायहरूको अबलम्बन गरिने छ।

क्र.स.	संभावित जोखिम	जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरू
०१.	लैससासको विषय बारेमा समान बुझाईको अभाव हुनु तथा स्थानिय तहको प्राथमितामा नपर्नु।	सहभागिताकमूलक छलफलबाट समान बुझाई बनाउने प्रयत्न गरीने । त्यस्तै लैससासलाई प्राथमितामा राख्ने नीतिगत व्यवस्था गर्ने।
०२.	नीति कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार निकाय तथा सरोकारवाला बिच समन्वय नहुनु।	सरोकारवाला बिचमा नियमित साझा बैठक राख्ने तथा पालिका स्तरमा उपलब्ध संजालहरूको उपयुक्त प्रयोग गरी लक्षित समुदायका व्यक्तिहरूलाई कसरी लाभान्वित गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा नियमित छलफल गर्ने।
०३	खण्डित तथ्याङ्क तथा सूचांकहरूको आधारमा योजना कार्यक्रमहरू तयार हुन नसक्नु।	योजना तर्जुमा तथा अनुगमन पद्धतिलाई तथ्याङ्कमा आधारित बनाउने।
०४	आर्थिक स्रोतको अभाव हुनु।	स्थानियतहको एकमुष्ट बजेटबाट लक्षित समुदायकोलागि निश्चित न्युनतम प्रतिशत बजेट तोकेरै योजना तथा कार्यक्रम तयार गर्ने र प्रत्येक आगामी आर्थिक वर्षको बजेट गत वर्षको तुलनामा बजेट बढाउदै लैजाने (प्रगतीशिल बजेट)।

१०. लैससास नीतिका अपेक्षित उपलब्धिहरू

- क) गाउँपालिकाको नीति, कानून व्यवस्था तथा मापदण्डहरू लैससास उत्तरदायी हुनेछ।
- ख) नगरपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता गराई पछाडी परेका वर्गको सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण भई समतामूलक समाजको श्रृजना हुने छ।
- ग) गाउँपालिकाको कार्यक्रम तथा बजेट लैससास उत्तरदायी हुनेछ।

घ) सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवाधि सघंसंस्थाहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धी भई समान बुझाई र कार्य शैली हुनेछ ।

ड) नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्त गर्न र राष्ट्रिय तथा लैससास सम्बन्धमा गरिएका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धता,संघिय र प्रदेश सरकारका गरिएका प्रतिवद्धता अनुरूपको दायित्व पुरा हुने छ ।

११. लैससास नीति कार्यान्वयनको लागि कार्ययोजना

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवाला हरु	आर्थिक स्रोतको परिचालन	समय सिमा
१	गाउँपालिका विद्यमान ऐन कानून नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधि पुनरावलोकन	बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका	विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	नीति स्वीकृत भएको ३ महिना भित्र
२	महागाउँपालिका जनप्रतिनिधि र सरोकारवाला निकाय बिचमा लैससास नीतिको औचित्य, महत्व र यसबाट पर्ने सकारात्मक असर तथा प्रभावहरुको बारेमा अभिमुखिकरण कार्यक्रमको आयोजना गर्ने ।	बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका	संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	भएको २ महिना भित्र ।

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवाला हरु	आर्थिक स्रोतको परिचालन	समय सिमा
३	गाउँपालिकामा लैससास सम्बन्धी विषयवस्तु हेर्नका लागि बिशेष रुपमा कर्मचारी तोक्ने र पालिकामा लैससास सम्बन्धी विशेषज्ञताको क्रमश विकास गर्दै जाने ।	महिला तथा बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, गाउँपालिका	मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रवाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	नीति स्वीकृत भएको तीन महिना भित्र कर्मचारी तोक्ने र विशेषज्ञताको विकास निरन्तर रुपमा बर्षभरी ।
४	गाउँपालिका र यस अन्तर्गतका ६ वटै वडासँग नियमित समन्वय र सहकार्य गर्ने, नीतिको प्रभावकारीता बारे त्रैमासिक रुपमा समिक्षा गर्ने र आवश्यक देखिएको सुधार नियमित रुपमा गर्दै जाने	बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, बान्नीगढी जयगढ गा.पा.	मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रवाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	नीति स्वीकृत भएको १ महिना भित्र, त्यसपछी निरन्तर रुपमा बर्षभरी
५	गाउँपालिकाका ६ वटै वडामा नितिको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित वडामा लेससास समिति र लैससास सम्बन्धी कार्ययोजनाको निर्माण गर्ने ।	बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका	संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रवाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	भएको छ महिना भित्र

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवाला हरु	आर्थिक स्रोतको परिचालन	समय सिमा
६	लैससास नीति कार्यान्वयनमा उत्कृष्ट प्रदर्शन गर्ने वडा तहलाई पुरस्कृत गरी प्रोत्साहन गर्ने परिपाटीको विकास गर्ने ।	बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका	मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	कम्तीमा वर्षको एकचोटी हरेक आर्थिक वर्षको अन्तमा
७	प्रत्येक ३/३ बर्षमा लैससास नीतिको पुनरावलोकन गर्ने र समसामयिक रुपमा परिमार्जन तथा संसोधन गर्ने ।	बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका	मा.अ. तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	नीति स्वीकृत भएको तीन महिना पछि र निरन्तर बर्षभरी
८	नीति कार्यान्वयनको निरन्तर समिक्षा, अनुगमन, मुल्यांकनका लागि आवश्यक सुचकहरुको निर्माण गर्ने र सोको आधारमा नियमित अनुगमन, मुल्यांकन गर्ने	योजना शाखा	मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त वजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	नीति स्वीकृत भएपछी प्रत्येक ६/६ महिनामा

क्र. स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवाला हरु	आर्थिक स्रोतको परिचालन	समय सिमा
०९	गाउँपालिकाको नियमित बजेटबाट न्यूनतम प्रतिशत रकम लक्षित समुदायको कार्यक्रमका लागि तोक्ने ।	गाउँपालिकाको नियमित बजेटबाट न्यूनतम प्रतिशत रकम लक्षित समुदायको कार्यक्रमका लागि तोक्ने ।	संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	भएको तिन महिना भित्र
१०	गाउँपालिकाको लैससास उत्तरदायी बजेट प्रयोगमा ल्याउने साथै लैससास लेखाजोख (GESI AUDIT)	महिला तथा बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका	मा.अ. तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	प्रत्येक आर्थिक वर्षको १ पटक
११	गाउँपालिकामा लक्षित वर्गको खण्डीकृत तथ्यांक को अभिलेख राख्ने र सोको अद्यावधि गर्ने	महिला तथा बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिका	मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेटलाई समेत परिचालन गरिने छ ।	नीति स्वीकृत भएको ४ महिना भित्र

१२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीतिको कार्यान्वयन समिति

यस नीतिमा भएका प्रावधानलाई स्थानीय तहमा कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने कार्यका साथै संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले निर्दिष्ट गरेका नीति अनुरूप सामाजिक समावेशीकरणको कार्यलाई प्रभावकारीरूपमा कार्यान्वयन गर्न

क) यस गाउँपालिका स्तरमा देहाय बमोजिमको लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयन समिति रहने छ ।

क) गाउँपालिका अध्यक्ष संयोजक

ख) गाउँपालिका उपाध्यक्ष सदस्य

ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सदस्य

घ) सामाजिक विकास समिति संयोजक सदस्य

ङ) सामुदायीक संघ सस्था मध्येवाट समितिले

तोकेका कम्तीमा दुई महिला सहित पाँच जना सदस्य

च) महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक विकास शाखा प्रमुख सदस्य सचिव

ख) गाउँपालिका प्रत्येक वडा स्तरमा देहाय बमोजिमको लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयन समिति रहने छ ।

क) वडा अध्यक्ष संयोजक

ख) वडा सदस्य महिला, दलित र पिछडा वर्ग बाट ३ जना सदस्य

ग) वडा सचिव सदस्य सचिव

समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने छ ।

क) लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई गाउँपालिकाको विकास कार्यक्रममा मुलप्रवाहीकरण गर्ने,

ख) सामाजिक समावेशीकरणको कार्यलाई प्रभावकारीरूपमा कार्यान्वयन गर्न नेतृत्वदायी भुमिका निभाउने,

ग) लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति अनुरूप लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यविधि तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

घ) नीति कार्यान्वयन गर्न आफ्नो जिम्मेवारी वहन गर्ने र अन्य निकाय तथा कार्यालय संग कार्यगत समन्वय कायम गर्ने ,

ङ) नीति कार्यान्वयन सम्बन्धी अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने गराउने,

च) महिला, बालबालिका लगायत वन्चितीकरणमा परेका समुदायको खण्डिकृत तथ्यांक संकलन एवं विश्लेषण गर्ने,

- छ) आवधिक, वार्षिक, योजना तर्जुमा कार्यान्वयन वजेट वाँडफाट खर्चको लेखाजोखा, अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणाली सामाजिक समावेशीकरणमैत्री भए नभएको विश्लेषण गर्ने र सामाजिक समोवेशीकरण उत्तरदायी बनाउन नियमितरूपमा सम्बन्धित गाउँपालिकालाई सुझाव दिने,
- छ) लैससास सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि योजना तयार गरी लैससास क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने र गराउने,
- ज) लैससास मूलप्रभाहीकरण र यस नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सरोकारवाला र अधिकारमुखी संसंस्थाहरु संग समन्वय र सहकार्य गर्ने र गराउने,
- झ) सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयन गर्नेक्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखीमहरुको समाधान गर्न आवश्यक ब्यबस्था गर्ने,
- ञ) यी माथि उल्लेखित कायूहरु गर्न कार्य योजना र बजेट सहित योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र गराउने गाउँपालिका स्तरीय समितिको बैठक सामान्यतया प्रत्येक चौमासीकरूपमा बस्ने छ । वडा स्तरिय समितिको बैठक प्रत्येक ६ महिनाको एक पटक बस्ने छ । आवश्यकता अनुसार समितिको बैठक जुनसुकैवेला पनि बस्न सक्ने छ ।

१३. नीतिको पुनरावलोकन तथा सुधार

यस नीतिको कार्यान्वयनको प्रभावकारीता, उपयुक्तता र उपादेयताको मुल्यांकन गरी पाँच/पाँच वर्षमा नीतिमा समसामयीक पुनरावलोकन तथा परिमार्जन एवं सुधार गरिने छ ।

१४ खारेजी तथा बचाउ

यस नीतिमा उल्लिखित कुराहरु प्रचलित कानून संग वाझिएमा वाझिएको हद सम्म सम्बन्धीत कानून बमोजिम नै हुने छ ।

अनुसूचि १.

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) शब्दावली तथा परिभाषा

१. लैससास: लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण ।
२. लक्षित समुदाय: यस लैससास नीतिको प्रयोजनको लागि निम्न उल्लेखित वर्ग तथा समूहलाई लक्षित समुदायको रूपमा मानिएको छ: समुदायमा पछाडी पारिएका महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, मधेसी, थारु, मुस्लिम, पिछडावर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक

अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा पीडित, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वा बहिष्करणमा परेका समुदाय ।

आज्ञाले,

.....

बसन्त बहादुर रावल

नि. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत